

Een vaccinerend narratief

Onderzoek naar in welke mate de kenmerken tijd en perspectief effect hebben op de narratieve processen transportatie en identificatie en op de attitude van de lezer ten opzichte van het gezondheidsgedrag dat wordt aanbevolen in het narratief

Masterscriptie Communicatie – en informatiewetenschappen
Afstudeerrichting Communicatie en Beïnvloeding
Radboud Universiteit Nijmegen
Faculteit der Letteren

Naam: Tessa van der Meijden

Studentnummer: 4126149

E-mail: tessa.meijden@student.ru.nl

Telefoonnummer: 06-29525095

Eerste begeleider: Mevr. A. de Graaf

Tweede begeleider: Mevr. M. Hoetjes

Datum: 15 augustus 2016

Samenvatting

In dit onderzoek wordt gekeken naar het effect van de kenmerken tijd en perspectief in een narratief op de narratieve processen transportatie en identificatie en op de attitude ten opzichte van een gezondheidsboodschap in het narratief. Om antwoord te krijgen op de hoofdvraag “Wat is het effect van de kenmerken tijd en perspectief op de narratieve processen transportatie en identificatie in een narratief en op de attitude ten opzichte van de gezondheidsboodschap in het narratief?” en de hypothesen, werd het narratief dat het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2016) voor de HPV vaccinatie campagne gebruikte, gemanipuleerd. Er zijn vier verschillende versies geformuleerd, die online zijn voorgelegd aan proefpersonen. De proefpersonen moesten na het lezen van een van de vier narratieven een online vragenlijst invullen. Uit de resultaten bleek dat er geen effect van tijd op transportatie of attitude en geen effect van perspectief op identificatie was. Wel werd er een effect van perspectief op de attitude van de boodschap gevonden. Een verklaring voor dit resultaat is dat het gebruikte gemanipuleerde narratief over de HPV vaccinatie voor het experiment niet overtuigend genoeg was. In vervolgonderzoek zou er een andere (niet-bestaande) preventiegerichte campagne gebruikt kunnen worden met meer overtuigende elementen.

Inleiding

Het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) lanceerde in 2009 een campagne om jonge vrouwen te beschermen tegen baarmoederhalskanker door inenting met het HPV-vaccin. Het HPV-vaccin is een vaccinatie tegen het humaan papillomavirus (HPV) wat 8 op de 10 meisjes ooit in hun leven krijgt, maar wat het lichaam in de meeste gevallen zelf opruimt. Echter wanneer dit niet door het lichaam wordt opgeruimd, kan er (baarmoederhals)kanker ontstaan. Het HPV-vaccin beschermt tegen twee gevaarlijke HPV-varianten, hetgeen de kans op (baarmoederhals)kanker kan verkleinen (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016). Deze campagne van het RIVM bestond uit een informatieve folder met begeleidende brief waarin de meisjes werden opgeroepen om het HPV-vaccin te halen. De effectiviteit van de campagne voldeed niet aan de verwachtingen van het RIVM en het aantal inenting was 20% lager dan beoogd (Ossebaard & Coutinho, 2011). Het RIVM besloot een alternatieve techniek te gebruiken in hun volgende campagne om de doelgroep over te halen zich te laten inenten. In 2010 lanceerde het RIVM een hernieuwde campagne op onder andere het internet, waar men naast feitelijke informatie ook persoonlijke ervaringsverhalen kon vinden. Deze campagne sloeg beter aan dan de campagne in 2009 en zorgde ervoor dat meer jonge vrouwen zich lieten inenten (Ossebaard & Coutinho, 2011). Het lijkt er dus op dat persoonlijke ervaringsverhalen kunnen bijdragen aan preventiegerichte gedragsveranderingen in de gezondheidszorg.

Het gebruik van een persoonlijk ervaringsverhaal als manier van communiceren wordt ook wel een narratief genoemd. Een narratief wordt gedefinieerd als “een presentatie van concrete gebeurtenissen die worden beleefd door een specifiek personage in een bepaalde setting” (De Graaf, Sanders & Hoeken, 2016, p. 91). Een voorbeeld van zo’n narratief is “Het vaccineren valt volgens Britt wel mee” (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016). Niet-narratieve teksten zijn informationele of statistische teksten die non-specifieke informatie geven over meer dan één geval. “De bijwerkingen van de HPV- vaccinatie zijn vergelijkbaar met andere inenting en niet ernstig” (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016) is een voorbeeld van een niet-narratieve tekst. Het verschil tussen een

narratief en een niet-narratieve tekst kan worden gezien als het verschil tussen een specifiek geval (narratief) of algemene informatie (niet-narratieve tekst).

Narratieven en niet-narratieven kunnen beide een gezondheidsboodschap communiceren, maar er zit een verschil in de manier waarop. Niet-narratieven communiceren de boodschap in de vorm van het presenteren van informatie die deze argumenten ondersteunen, terwijl narratieven de boodschap communiceren door middel van gebeurtenissen, personages en gevolgen (Kreuter et al., 2007). Het lijkt erop dat narratieven de gewenste veranderingen in de attitude ten opzichte van de boodschap in het verhaal effectiever teweeg brengen dan niet-narratieven in een gezondheidscontext. Dit blijkt onder andere uit het onderzoek van McQueen et al. (2011) naar het langetermijneffect van narratieven over mammografie en borstkanker in vergelijking met non-narratieven op de verwerking van de boodschap, attitude en beliefs onder Afrikaans-Amerikaanse vrouwen. Hun onderzoeksresultaten laten zien dat narratieven de risicoperceptie en gedragsintentie verhogen ten opzichte van niet-narratieven. Dit houdt in dat proefpersonen na het zien van het narratief eerder geneigd zijn om een mammografie te laten doen dan proefpersonen die een niet-narratief hadden gezien. Bovendien zorgen narratieven voor een vermindering van tegenargumenten en worden narratieven beter onthouden dan niet-narratieven (McQueen et al., 2011). Een ander onderzoek waar dit uit blijkt, is het onderzoek naar het effect van een huidkanker narratief in het bevorderen van positief gezondheidsgedrag (Lemal & Van den Bulck, 2010). De proefpersonen kregen een van de drie versies te lezen: een narratief met boodschap over huidkanker, een niet-narratief met boodschap en een controleversie zonder boodschap. De boodschappen bevatten informatie over aanbevolen acties om huidkanker te ontdekken of te voorkomen. Vier weken na het lezen van een van de verhalen kregen de proefpersonen een vragenlijst over hun huidige gezondheidsgedrag. Uit de resultaten bleek dat de proefpersonen die het narratief gelezen hadden twee tot vier keer meer bezig waren met gezondheids-bevorderende acties dan de proefpersonen die een niet-narratief of controleversie hadden gelezen (Lemal & Van den Bulck, 2010). In de gezondheidscommunicatie werken narratieven dus beter dan niet-narratieven, vandaar dat er vanaf nu in dit onderzoek alleen nog gekeken wordt naar de effecten van narratieven en welke narratieve processen voor deze effecten zorgen.

Narratieve processen

In dit onderzoek wordt gekeken naar twee theoretische modellen over de invloed van narratieven op de attitude van de lezer: het Transportation-Imagery model (Green & Brock, 2002) en het Extended Elaboration Likelihood model (Slater & Rouner, 2002). De attitude wordt in het huidige onderzoek gedefinieerd als “de mening of houding die iemand heeft ten opzichte van een bepaald gedrag” (Ajzen, 1991). Attitudes worden ontwikkeld door de overtuiging die iemand heeft ten opzichte van een bepaald onderwerp. Overtuigingen over dit bepaalde onderwerp worden gevormd door het te associëren met bepaalde factoren, zoals met andere onderwerpen, karakteristieken of gebeurtenissen. Wanneer er een attitude op een bepaald gedrag gevormd wordt, komen alle associaties van de overtuigingen over een onderwerp samen. Dit leidt automatisch tot een positieve of negatieve waardering van de attitude op een bepaald gedrag (Ajzen, 1991).

Het Transportation-Imagery model stelt dat transportatie een belangrijke rol speelt in de effecten van narratieven op de attitude. Transportatie is in dit model gedefinieerd als de ervaring van het binnengaan van de narratieve wereld waarbij de aandacht, emotie en verbeelding worden gefocust op de gebeurtenissen in het verhaal (Green & Brock, 2002). Dit heeft als gevolg dat de lezer minder bewust is van de echte wereld om zich heen, doordat hij zich inleeft in het narratief. De lezer is zich niet alleen minder bewust van de echte wereld om zich heen, maar de lezer kan ook sterke emoties en motivaties krijgen door het inleven in het personage in het narratief, zelfs als de lezer weet dat het narratief niet werkelijk gebeurde gebeurtenissen vertelt. Daarnaast kan de lezer na het beëindigen van het lezen van het narratief met een nieuw perspectief terugkeren in de werkelijkheid door de ervaring van de gebeurtenissen in het narratief. Het model stelt daarom dat hoe meer de lezer zich in zijn gedachten in de wereld van het narratief bevindt, oftewel hoe sterker de transportatie, des te meer de overtuigingen van de lezer worden beïnvloed door het narratief (Green & Brock, 2002).

Ook aan de hand van het Extended Elaboration Likelihood model (Slater & Rouner, 2002) kunnen de overtuigende effecten van narratieven bekeken worden. Slater en Rouner (2002) stellen dat de absorptie in het verhaal een mediërende variabele is

tussen de verwerking van het verhaal en de effecten van het verhaal op attitude en gedrag. Absorptie wordt gedefinieerd als “plaatsvervangend de emoties en persoonlijkheid beleven van het personage” (Slater & Rouner, 2002, p. 178, eigen vertaling). Daarnaast is identificatie een mediërende variabele tussen de verwerking van het verhaal en de effecten van het verhaal op attitude en gedrag. Identificatie wordt gedefinieerd als “het waarnemen van personages als vergelijkbaar met zichzelf of als iemand met wie men een sociale relatie zou kunnen hebben” (Slater & Rouner, 2002, p.178, eigen vertaling). De combinatie van absorptie en identificatie heeft invloed op de cognitieve reacties op de overtuigende elementen van het verhaal, waarbij cognitieve reacties worden gedefinieerd als de verwerking van de boodschap van een narratief. De cognitieve reacties worden positiever naar mate de lezer meer wordt opgenomen in het verhaal en zich meer identificeert met het personage, hetgeen bovendien tot minder tegenargumenten vanuit de lezer leidt (Slater & Rouner, 2002). De combinatie van absorptie en identificatie leidt dus tot minder negatieve reacties op de overtuigende elementen van het verhaal. Daarnaast wordt verondersteld dat als de lezer minder negatieve cognitieve reacties heeft, de lezer meer de gewenste attitude en gedragsveranderingen uit het verhaal accepteert (Slater & Rouner, 2002).

Beide modellen stellen dat het proces waarbij een narratief de lezer in een nieuwe wereld brengt en waarbij de lezer zich identificeert met het personage in het narratief belangrijk zijn. Deze processen zijn belangrijk, omdat wordt verwacht dat deze leiden tot overtuiging van de lezer. Daarnaast kan verondersteld worden uit de hierboven besproken modellen, dat narratieven via transportatie en identificatie een effect hebben op de attitude ten opzichte van de boodschap van het verhaal. Het is nu van wetenschappelijk belang om te onderzoeken welke kenmerken van het narratief zorgen voor transportatie en identificatie en voor de effecten op de attitude van de lezer (De Graaf & Hustinx, 2011; Kim & Nan, 2016; Winterbottom, et al., 2008; De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012), omdat hier nog weinig over bekend is. In het huidige onderzoek wordt daarom gekeken in welke mate de kenmerken tijd en perspectief een effect hebben op de narratieve processen transportatie en identificatie en op de attitude van de lezer ten opzichte van het gezondheidsgedrag

dat wordt aanbevolen in het narratief. Beide kenmerken zullen hieronder besproken worden.

Kenmerken van narratief: Tijd

Een van de kenmerken van een narratief die effect kan hebben op de attitude van de lezer, is tijd. De tijd waarin het narratief geschreven wordt, kan wellicht van invloed zijn op de mate van transportatie, omdat transportatie inhoudt dat de lezer opgaat in het verhaal en het verhaal beleeft alsof hij of zij het zelf meemaakt. De tijd, gedefinieerd als de “vorm van een werkwoord ter aanduiding van een tijd van de handeling in het heden, het verleden of de toekomst” (Van Dale, 2016), van het narratief kan dus van belang zijn. Bij de verleden tijd (bijvoorbeeld ‘Ik haalde het vaccin tegen HPV’) staat de lezer verder van het verhaal af, omdat het al gebeurd is. Bij de tegenwoordige tijd (bijvoorbeeld ‘Ik haal het vaccin tegen HPV’) vinden de gebeurtenissen op dit moment plaats waardoor de lezer zich wellicht makkelijker kan inleven en er een grotere kans is op transportatie.

Er zijn nog geen onderzoeken die rechtstreeks de tegenwoordige tijd met de verleden tijd in een narratief vergeleken hebben, maar er zijn wellicht relevante vergelijkingen te vinden in andere onderzoeken. Een relevante vergelijking is het experimentele onderzoek van De Graaf en Hustinx (2011), waarin gekeken is naar het effect van de verhaalstructuur op de emotie, transportatie en beliefs. De deelnemers aan het experiment kregen een van de twee verhalen te lezen: een chronologisch verhaal met spanningsopbouw of juist een niet-chronologisch verhaal zonder spanningsopbouw. De verhaallijnen waren gelijk, maar het niet-chronologische verhaal bevatte een flashback en was deels geschreven in de verleden tijd (in de flashback), terwijl het chronologische verhaal volledig was geschreven in de tegenwoordige tijd. Uit de resultaten bleek dat het chronologische verhaal voor meer transportatie zorgde dan het niet-chronologische verhaal (De Graaf & Hustinx, 2011). Dit zou kunnen betekenen dat de tegenwoordige tijd voor meer transportatie zorgt dan de verleden tijd. Dit kan echter pas vastgesteld worden als er in een onderzoek gekeken wordt naar het directe effect van de tegenwoordige tijd op de transportatie, waarbij chronologie geen variabele is en de tijd niet als gevolg van een andere variabele wordt bekeken.

Een onderzoek dat wellicht vergeleken kan worden met het huidige onderzoek en waar geen gebruik is gemaakt van spanningsopbouw in het narratief, is het onderzoek van Kim en Nan (2016). In hun experimentele onderzoek is gekeken naar het effect van *temporal framing* op de attitude en intentie in narratieven en niet-narratieve teksten in het kader van de HPV vaccinatie onder jonge vrouwen. *Temporal framing* houdt in de relatieve overtuigingskracht van de tegenwoordige versus toekomstige berichten. Daarbij wordt de tegenwoordige tijd gepresenteerd als korte termijn voordeel en de toekomstige tijd als lange termijn voordeel. Het onderzoek werd gedaan aan de hand van een 2 x 2 factorieel ontwerp met de variabelen *temporal framing* en bericht: korte termijn voordelen narratief, lange termijn voordelen narratief, korte termijn voordelen niet-narratief en lange termijn voordelen niet-narratief. Uit de resultaten bleek dat het bericht met de korte termijn voordelen narratief een positievere invloed had op de attitude en intentie van de lezer ten opzichte van het bericht met de lange termijn voordelen narratief. Bij niet-narratieven had de *temporal framing* van de lange termijn voordelen geen invloed op attitude en intentie van de lezer (Kim & Nan, 2016).

In het onderzoek van Kim en Nan (2016) is er dus indirect gekeken naar het effect van tijd door te kijken naar de *temporal framing* van de korte termijn voordelen (tegenwoordige tijd) en de lange termijn voordelen (toekomstige tijd) in het bericht. In dit huidige onderzoek wordt echter rechtstreeks gekeken naar het effect van tijd, zonder toekomstige variabele als korte en lange termijn voordelen. Desondanks kunnen de resultaten van de tegenwoordige tijd op de attitude die gevonden worden door Kim en Nan (2016) wellicht een aanwijzing geven voor dit huidige onderzoek. Het effect op de attitude zou namelijk kunnen ontstaan doordat de tegenwoordige tijd dichterbij de lezer staat dan de toekomstige en verleden tijd, waardoor er een grotere kans is op transportatie. Echter, dit is geen definitief bewijs, omdat in het onderzoek van Kim en Nan (2016) geen transportatie is gemeten en gekeken is naar de toekomstige tijd versus de tegenwoordige tijd. Dit verschilt met het huidige onderzoek waarin juist gekeken wordt naar de verschillende effecten van de verleden tijd versus de tegenwoordige tijd.

Kenmerk van narratief: perspectief

Het perspectief waarin het narratief geschreven wordt, is een ander kenmerk dat bekeken wordt in dit onderzoek. Perspectief wordt gedefinieerd als het oogpunt van waaruit de lezer het verhaal beleeft (De Graaf, Sanders & Hoeken, 2016, p. 92). Het perspectief kan wellicht van invloed zijn op de mate van identificatie, omdat identificatie inhoudt dat de lezer het personage waarneemt als vergelijkbaar met zichzelf. In het eerste persoonsperspectief, wat inhoudt dat de lezer het narratief vanuit het oogpunt van het hoofdpersonage beleeft (bijvoorbeeld 'ik begon toen te huilen'), neemt de lezer makkelijker de rol van het personage over, doordat het 'ik-personage' gevoelsmatig dichterbij staat. In het derde persoonsperspectief, wat inhoudt dat de lezer het narratief vanuit het hij/zij oogpunt beleeft (bijvoorbeeld 'zij begon toen te huilen'), staat de lezer juist verder van het personage af, doordat het narratief geschreven vanuit een hij/zij personage meer afstand creëert (Hustinx & Smits, 2006).

De laatste jaren is meermaals onderzocht wat het effect van het persoonsperspectief is op de attitude van de lezer (Winterbottom et al., 2008; De Graaf, Hoeken, Sanders, & Beentjes, 2012). Zo bleek uit een systematische review (Winterbottom et al., 2008) van 17 onderzoeken (41% ging over het eerste persoonsperspectief, 59% ging over het derde persoonsperspectief) dat narratieven in de derde persoon twee keer minder kans hebben op het creëren van een effect op de attitude ten opzichte van de boodschap van het verhaal, dan narratieven in de eerste persoon. Alhoewel deze resultaten niet op significantie zijn getoetst, werd het effect van het eerste persoon narratief op de attitude ten opzichte van de boodschap ook gevonden in het experimentele onderzoek van De Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012), waarin de rol van identificatie met het personage werd onderzocht.

In het experimentele onderzoek van De Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012) werd het belang van het perspectief onderzocht aan de hand van twee experimenten waarin gekeken werd naar de rol van identificatie met het personage. In het eerste experiment kregen de proefpersonen een van de twee versies van een narratief te lezen over een sollicitatiegesprek voor de positie van web designer. De ene versie van het narratief werd verteld vanuit een gehandicapte sollicitant en de andere versie werd verteld vanuit een manager van een bijna failliete onderneming. De

proefpersonen moesten na het lezen van het narratief een vragenlijst invullen. Uit de resultaten bleek dat het persoonsperspectief van invloed was op de identificatie met het personage, omdat de lezers het perspectief overnamen van het ik-personage in het narratief. In het tweede experiment lazen de proefpersonen een verhaal over een moeder in een onomkeerbare coma waarbij beide dochters een andere mening hebben over het vervolg van de behandeling. De ene dochter wil euthanasie overwegen en de andere dochter wil dit niet. De narratieven zijn beide geschreven in het eerste persoonsperspectief, waarbij de dochter of vóór of tegen het overwegen van euthanasie was. De proefpersonen moesten na het lezen van het narratief een vragenlijst invullen. Uit de resultaten bleek dat de proefpersonen die het narratief vanuit de ik-personage dat voor euthanasie was hadden gelezen, een positievere attitude hadden tegenover euthanasie dan de proefpersonen die het narratief vanuit de ik-personage dat tegen euthanasie was hadden gelezen. Daarnaast identificeerden deze proefpersonen zich meer met het ik-personage dat voor euthanasie was. Voor de proefpersonen die het narratief vanuit de ik-personage dat tegen euthanasie was hadden gelezen, waren deze resultaten precies andersom. Zij hadden een positievere attitude tegenover geen euthanasie plegen en identificeerde zich meer met het ik-personage dat tegen euthanasie was (De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012).

Uit de hierboven besproken onderzoeken over het perspectief in een narratief, komt naar voren dat het kenmerk perspectief effect kan hebben op de identificatie en de attitude. Er is echter nog niet eerder onderzocht welk effect optreedt wanneer perspectief samen met tijd bekeken wordt in een narratief. Wellicht ontstaat er een interactie-effect tussen deze twee kenmerken waarbij het individuele effect van het ene kenmerk versterkt wordt door het andere kenmerk. De uitkomsten van dit onderzoek kunnen nieuwe wetenschappelijke inzichten en relevante kennis opleveren over de effecten van kenmerken van narratieven.

Dit onderzoek kan meer inzicht geven in hoe de tijd en het perspectief waarin een narratief geschreven wordt, kan worden ingezet om zoveel mogelijk transportatie en identificatie en daarnaast attitudeverandering bij de lezers te bewerkstelligen.

De bijbehorende onderzoeksvraag luidt:

Wat is het effect van de kenmerken tijd en perspectief op de narratieve processen transportatie en identificatie in een narratief en op de attitude ten opzichte van de gezondheidsboodschap in het narratief?

De narratieve kenmerken die benoemd worden in de hoofdvraag worden in twee hypothesen opgedeeld om zo een antwoord te geven op de hoofdvraag. De eerste hypothese is gebaseerd op de literatuur van De Graaf en Hustinx (2011) en Kim en Nan (2016) over het effect van transportatie met de tijd uit een narratief. Naar aanleiding van de literatuur wordt verwacht dat:

Hypothese 1: Een tegenwoordige tijd narratief zorgt voor meer transportatie dan een verleden tijd narratief.

De tweede hypothese is gebaseerd op de literatuur van Winterbottom et al. (2008) en De Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012) over het effect van identificatie met het personage uit een narratief. Naar aanleiding van de literatuur wordt verwacht dat:

Hypothese 2: Een eerste persoon narratief zorgt voor meer identificatie dan een derde persoon narratief.

Methode

In dit onderzoek waren er twee onafhankelijke variabelen: tijd en perspectief, en vijf afhankelijke variabelen: transportatie, identificatie, attitude, beliefs en intentie. Om de onderzoeksvraag en hypothesen te beantwoorden, werd er in dit onderzoek een experiment uitgevoerd. Er werd gekozen voor een experiment, omdat een experiment controle over de variabelen tijd en perspectief geeft. Hierdoor kon het individuele effect van elke variabele worden bekeken.

Materiaal

In het experiment werd gebruikt gemaakt van een geschreven online narratief. Het verhaal was gebaseerd op het narratief dat gebruikt was door het RIVM voor de HPV-vaccinatie (Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu, 2016). Het verhaal ging over een personage dat de HPV-vaccinatie haalde. Ze vertelde haar verhaal vanaf het moment dat bij haar de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie op de deurmat viel, hoe ze dit met meerdere mensen besproken had, de twijfels die ze heeft gehad, haar uiteindelijke besluit en hoe de HPV-vaccinatie uiteindelijk heel erg meeviel.

Het verhaal werd iets aangepast, aangezien het narratief van het RIVM (2016) een extra personage bevatte, de moeder van de hoofdpersoon. Deze was weggehaald in het narratief voor het huidige onderzoek. Er werd één personage in het narratief gebruikt, omdat proefpersonen zich dan met één personage wel of niet konden identificeren.

Om tijd te manipuleren waren de werkwoordsvormen in het narratief aangepast in de tegenwoordige tijd en de verleden tijd. Om perspectief te manipuleren was het persoonsperspectief in het narratief aangepast in de eerste en derde persoon. In de tabel hieronder zijn de vier verschillende versies van het narratief te zien. In bijlage 1 worden de vier versies van het narratief volledig weergegeven.

Tabel 1: overzicht van het verschil in de vier versies van het narratief.

	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd
Eerste persoon perspectief	<i>Narratief 1</i> “Zojiust heb ik de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie ontvangen waarover veel gesproken wordt”	<i>Narratief 2</i> “Kort voordat ik de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie kreeg, werd er veel over HPV gesproken”
Derde persoon perspectief	<i>Narratief 3</i> “Zojiust heeft Lisa de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie ontvangen waarover veel gesproken wordt”	<i>Narratief 4</i> “Kort voordat Lisa de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie kreeg, werd er veel over HPV gesproken”

Onderzoeksontwerp

Het onderzoek werd uitgevoerd aan de hand van een 2x2 tussen-proefpersoon ontwerp (perspectief: eerste persoon, derde persoon; tijd: tegenwoordig, verleden). De proefpersonen werden voor het experiment at random door qualtrics verdeeld over de vier verschillende versies van de verhalen.

Procedure

De afname van het onderzoek verliep individueel en digitaal. De proefpersonen konden de vragenlijst in een zelf gekozen omgeving invullen waar ze toegang tot een computer, laptop of mobiele telefoon met internet hadden. De vragenlijst startte met een korte inleiding over het onderzoek waaraan zij deelnamen. Deze inleiding bevatte een welkomstwoord en bedankje voor deelname aan het onderzoek, uitleg over wat de proefpersonen te wachten stond na de inleiding en dat de eigen mening belangrijk was bij het geven van de antwoorden. Ook vermeldde de inleiding hoelang

het invullen van de vragenlijst ongeveer zou duren en dat deelname aan het onderzoek betekende dat ze toestemming gaven om de gegeven antwoorden te gebruiken. Verder werd met opzet het doel van het onderzoek niet weergegeven of vermeld in de inleiding. Hierna kregen de proefpersonen een random gekozen versie te lezen van het narratief. Na het lezen van het verhaal werd aan de proefpersoon gevraagd om vierendertig vragen in te vullen. Aan het einde van de vragenlijst werd de proefpersoon nogmaals bedankt voor deelname. Deelname aan het experiment duurde ongeveer 10 minuten.

De proefpersonen werden aan de hand van een gelegenheidssteekproef geworven. Op deze manier ontstond er een gevarieerde groep van proefpersonen.

Instrumentatie

De vragen over de afhankelijke variabelen werden in de vragenlijst door elkaar heen gesteld, zodat de betrouwbaarheid van de afhankelijke variabele kon worden gemeten. Daarnaast verminderde dit de kans dat de proefpersonen zagen dat er controlevragen in de vragenlijst zaten waardoor zij gemanipuleerd werden. De volledige vragenlijst, inclusief volgorde van de vragen in het experiment, wordt weergegeven in bijlage 3.

Identificatie

Identificatie werd gemeten aan de hand van zes items, zoals 'ik voelde mee met (de hoofdpersoon)' (De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012). Alle items worden weergegeven in bijlage 2. Alle stellingen werden beantwoord aan de hand van een zevenpunt schaal: volledig mee oneens - volledig mee eens. De betrouwbaarheid van de Identificatie bestaande uit zes items was goed: $\alpha = .87$.

Transportatie

Transportatie werd gemeten door middel van dertien items, onder andere door dit item: 'Toen ik het verhaal las, was ik met mijn gedachten alleen bij het verhaal' (De Graaf, Hoeken, Sanders & Beentjes, 2012). De overige items worden weergegeven in bijlage 2. Deze stellingen werden met behulp van een zevenpunt schaal

beantwoord: volledig mee oneens - volledig mee eens. De betrouwbaarheid van de Transportatie bestaande uit dertien items was goed: $\alpha = .91$.

Attitude

De attitude ten opzichte van de HPV vaccinatie werd gemeten aan de hand van zes semantische differentialen, waaronder: ik vind de HPV vaccinatie: schadelijk – gunstig. De overige items worden weergegeven in bijlage 2. Deze schaal was afgeleid van het onderzoek van Ajzen (2006) en toegepast door Kim en Nan (2016). De betrouwbaarheid van de Attitude bestaande uit zes items was goed: $\alpha = .96$.

Beliefs

De beliefs ten opzichte van de HPV vaccinatie werd gemeten aan de hand van drie items, zoals 'De HPV vaccinatie biedt een goede bescherming tegen het HPV virus'. De overige twee items worden weergegeven in bijlage 2. Deze items waren afgeleid van het onderzoek van De Graaf en Hustinx (2011). Alle stellingen werden beantwoord op een zevenpunts schaal: volledig mee oneens - volledig mee eens. De betrouwbaarheid van de Beliefs bestaande uit drie items was adequaat: $\alpha = .77$.

Intentie

De intentie ten opzichte van het halen van de HPV vaccinatie werd gemeten aan de hand van twee items (Kim & Nan, 2016): 'Ik ben van plan de HPV vaccinatie te halen' en 'Ik overweeg de HPV vaccinatie te halen'. Deze stellingen werden met behulp van een zevenpunt schaal beantwoord: volledig mee oneens - volledig mee eens. De betrouwbaarheid van de Intentie bestaande uit twee items was goed: $\alpha = .97$.

Persoonlijke gegevens

Ten slotte eindigde de vragenlijst met vragen over persoonlijke gegevens, zoals geslacht, leeftijd, opleiding en of men de HPV vaccinatie gehad heeft.

Proefpersonen

De honderdtwintig proefpersonen in het experiment waren mannen en vrouwen tussen de zeventien en eenenzestig jaar die geen HPV-vaccinatie gehad hadden. De

gemiddelde leeftijd van de proefpersonen was $M = 30,55$ jaar oud, met een standaard deviatie van $SD = 10,57$. De meeste respondenten waren tussen de 20 en 26 jaar oud (55,9%). Er deden 93 vrouwen (77,5%) mee aan het onderzoek en 27 mannen (22,5%). De meeste respondenten hadden als hoogst genoten opleiding WO (45%), gevolgd door HBO (36,7%), MBO (14,2%) en middelbare school (4,2%). De proefpersonen werden geworven door middel van Social media: Facebook, Twitter en LinkedIn. Daarnaast werd een deel geworven door de contactenkring van de onderzoekster.

In totaal namen er honderdtwintig proefpersonen deel aan het experiment; 29 respondenten lazen narratief 1, 28 respondenten lazen narratief 2, 32 respondenten lazen narratief 3 en 31 respondenten lazen narratief 4. Conditie 1 (tegenwoordige tijd) had 61 respondenten, conditie 2 (verleden tijd) had 59 respondenten, conditie 3 (eerste persoon) had 57 respondenten, conditie 4 (derde persoon) had 63 respondenten. De proefpersonen waren niet gelijk verdeeld over de vier versies vanwege het later verwijderen van resultaten van proefpersonen die toch een HPV-vaccinatie gehad bleken te hebben.

Uit de χ^2 -toets tussen het Perspectief van het verhaal en het Geslacht van de respondent bleek er geen verband te bestaan ($\chi^2 (1) = 0.64, p = .424$).

Uit de χ^2 -toets tussen het Perspectief van het verhaal en de Hoogst genoten opleiding van de respondent bleek er geen verband te bestaan ($\chi^2 (3) = 5.55, p = .135$).

Uit de χ^2 -toets tussen de Tijd van het verhaal en het Geslacht van de respondent bleek er geen verband te bestaan ($\chi^2 (1) = 0.10, p = .751$).

Uit de χ^2 -toets tussen de Tijd van het verhaal en de Hoogst genoten opleiding van de respondent bleek er geen verband te bestaan ($\chi^2 (3) = 1.59, p = .662$).

Om te toetsen of er een verschil van leeftijd was onder de verschillende condities is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Leeftijd met als factoren Tijd en Perspectief bleek geen hoofdeffect van Tijd (F

(1,116) <1) en geen hoofdeffect van Perspectief ($F(1,116) <1$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) < 1$).

Statistische toetsen

Om antwoord te geven op de onderzoeksvraag en hypothesen werd er gebruik gemaakt van tweewegs-variantie tussenproefpersoon analyses, omdat de afhankelijke variabelen met elkaar vergeleken werden en daarnaast vergeleken werden met de vijf onafhankelijke variabelen. Zo konden hoofdeffecten en interactie-effecten los van elkaar worden gecontroleerd.

Resultaten

Narratieve processen

Om hypothese 1 te toetsen over het effect van Tijd op Transportatie is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Transportatie met als factoren Tijd en Perspectief bleek geen hoofdeffect van Tijd ($F(1, 116) < 1$) en geen hoofdeffect van Perspectief ($F(1, 116) < 1$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) < 1$). De gemiddelden en standaarddeviaties van Transportatie op Tijd en Perspectief zijn te vinden in tabel 2.

Om hypothese 2 te toetsen over het effect van Perspectief op Identificatie is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Identificatie met als factoren Tijd en Perspectief bleek er geen hoofdeffect van Tijd ($F(1, 116) = 1.19, p = .278$) en geen hoofdeffect van Perspectief ($F(1, 116) < 1$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) < 1$). De gemiddelden en standaarddeviaties van Identificatie op Tijd en Perspectief zijn te vinden in tabel 2.

Tabel 2. *Gemiddelden en standaarddeviaties (tussen haakjes) voor narratieve processen per conditie (1: erg lage transportatie/identificatie, 7: erg hoge transportatie/identificatie).*

	Tijd		Perspectief	
	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Eerste persoon	Derde persoon
Transportatie	4.05 (1.13)	4.05 (1.00)	3.98 (1.09)	4.11 (1.04)
Identificatie	4.28 (1.15)	4.06 (1.11)	4.15 (1.16)	4.19 (1.12)

Overtuigingskracht

Om de Attitude te toetsen is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd over het effect van Tijd en Perspectief. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Attitude met als

factoren Tijd en Perspectief bleek geen hoofdeffect van Tijd ($F(1,116) < 1$), maar wel een hoofdeffect van Perspectief ($F(1,116) = 5.38, p = .022$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) < 1$). Narratieven in de eerste persoon ($M = 4.85, SD = 1.02$) bleken een negatievere Attitude te hebben dan Narratieven in de derde persoon ($M = 5.27, SD = 0.93$). De gemiddelden en standaarddeviaties van de Attitude op Tijd en Perspectief zijn te vinden in tabel 3.

Om de Beliefs te toetsen is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd over het effect van Tijd en Perspectief. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Beliefs met als factoren Tijd en Perspectief bleek geen hoofdeffect van Tijd ($F(1,116) < 1$), maar wel een hoofdeffect van Perspectief ($F(1,116) = 5.43, p = .021$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) < 1$). Narratieven in de eerste persoon ($M = 4.20, SD = 1.08$) bleken een lagere score op Beliefs te hebben dan Narratieven in de derde persoon ($M = 4.65, SD = 1.00$). De gemiddelden en standaarddeviaties van de Beliefs op Tijd en Perspectief zijn te vinden in tabel 3.

Om de Intentie te toetsen is een tweeweg variantieanalyse uitgevoerd over het effect van Tijd en Perspectief. Uit een tweeweg variantieanalyse voor Intentie met als factoren Tijd en Perspectief bleek geen hoofdeffect van Tijd ($F(1,116) < 1$) en ook geen hoofdeffect van Perspectief ($F(1,116) < 1$). Er was geen interactie tussen Tijd en Perspectief ($F(1, 116) = 1.43, p = .235$). De gemiddelden en standaarddeviaties van de Intentie op Tijd en Perspectief zijn te vinden in tabel 3.

Tabel 3. *Gemiddelde en standaard deviatie (tussen haakjes) voor overtuigingskracht per conditie (1: erg lage overtuiging, 7: erg hoge overtuiging).*

	Tijd		Perspectief	
	Tegenwoordige tijd	Verleden tijd	Eerste persoon	Derde persoon
Attitude	5.01 (1.05)	5.13 (0.93)	4.85 (1.02)	5.27 (0.93)
Beliefs	4.46 (1.02)	4.40 (1.11)	4.20 (1.08)	4.65 (1.00)

Intentie	3.16 (1.70)	3.06 (1.68)	2.98 (1.68)	3.23 (1.69)
----------	-------------	-------------	-------------	-------------

Uit een correlatie voor Transportatie en de Attitude ten opzichte van de boodschap bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .19, p = .036$). Proefpersonen met een hogere mate van transportatie bleken een positievere attitude ten opzichte van de boodschap te hebben.

Uit een correlatie voor Identificatie en de Attitude ten opzichte van de boodschap bleek er geen significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .15, p = .097$).

Uit een correlatie voor Transportatie en de Beliefs ten opzichte van de boodschap bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .41, p = .000$). Proefpersonen met hogere mate van transportatie bleken een positievere beliefs ten opzichte van de boodschap te hebben.

Uit een correlatie voor Identificatie en de Beliefs ten opzichte van de boodschap bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .26, p = .004$). Proefpersonen met een hogere mate van identificatie bleken een positievere beliefs ten opzichte van de boodschap te hebben.

Uit een correlatie voor Transportatie en de Intentie ten opzichte van de boodschap bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .37, p = .000$). Proefpersonen met een hogere mate van Transportatie bleken een positievere Intentie ten opzichte van de boodschap te hebben.

Uit een correlatie voor Identificatie en de Intentie ten opzichte van de boodschap bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(120) = .33, p = .000$). Proefpersonen met een hogere mate van identificatie bleken een positievere Intentie ten opzichte van de boodschap te hebben.

Conclusie

In dit onderzoek werd er gekeken naar het effect van de kenmerken tijd en perspectief in narratieven op transportatie en identificatie en op een gewenste attitudeverandering bij de lezers. De hoofdvraag van dit onderzoek was: wat is het effect van de kenmerken tijd en perspectief op de narratieve processen transportatie en identificatie in een narratief en op de attitude ten opzichte van de gezondheidsboodschap in het narratief? Uit de resultaten bleek dat de kenmerken tijd en perspectief geen effect gaven op transportatie en identificatie. Daarnaast leidde de variabele tijd niet tot een gewenste attitudeverandering bij de lezers. Perspectief gaf echter wel een effect op de attitude: het derde persoon perspectief had een positievere attitude ten opzichte van de boodschap in het narratief dan het eerste persoon perspectief.

Op basis van de resultaten moet de eerste hypothese, dat een tegenwoordige tijd narratief zorgt voor meer transportatie dan een verleden tijd narratief, worden verworpen.

Op basis van de resultaten moet de tweede hypothese, dat een eerste persoon narratief zorgt voor meer identificatie dan een derde persoon narratief, worden verworpen.

Verder bleek er nauwelijks samenhang tussen transportatie en de attitude, en geen samenhang tussen identificatie en de attitude. Er was een redelijke samenhang tussen transportatie en beliefs en een zwakke samenhang tussen identificatie en beliefs. Daarnaast was er een zwakke samenhang tussen transportatie en de intentie en een zwakke samenhang tussen identificatie en de intentie.

Discussie

De verwachtingen van dit onderzoek zijn niet uitgekomen. Op basis van de eerder besproken literatuur in het theoretisch kader werd verwacht dat tijd van invloed zou zijn op transportatie en tot verandering van de attitude zou leiden (De Graaf en Hustinx, 2011; Kim & Nan, 2016) en dat perspectief tot identificatie en verandering van de attitude zou leiden (Winterbottom et al., 2008; De Graaf, Hoeken, Sanders &

Beentjes, 2012). Dit is niet gebleken uit de resultaten van dit onderzoek. Het effect van tijd op transportatie en op de verandering van de attitude was nog niet eerder op deze manier bekeken, aangezien in dit onderzoek de variabele tijd rechtstreeks werd gemanipuleerd in het narratief naar de tegenwoordige en verleden tijd. Dit verschilt van de onderzoeken die eerder besproken werden in het theoretisch kader, omdat deze onderzoeken slechts indirect keken naar het effect van tijd. De Graaf en Hustinx (2011) keken naar het effect van chronologische volgorde in het narratief met als bijkomstigheid een verschil in tijd (tegenwoordige tijd en verleden tijd), terwijl Kim en Nan (2016) keken naar het effect van korte termijn en lange termijn voordelen met als bijkomstigheid een verschil in tijd (tegenwoordige tijd en toekomstige tijd). Dit kan verklaren waarom er geen effect van tijd op transportatie en attitude is gevonden. Wellicht had de variabele chronologische volgorde of de variabele korte en lange termijn voordelen meegenomen moeten worden in de manipulatie van het huidige onderzoek, omdat deze mogelijk effect bepalend waren geweest. Een andere mogelijke verklaring voor het uitblijven van effecten tussen tijd en transportatie en tijd en attitude kan zijn dat er te kleine of te weinig verschillen tussen het tegenwoordige tijd narratief en verleden tijd narratief waren.

Het huidige onderzoek verschilt op een aantal punten van de eerder besproken onderzoeken die gaan over het effect van perspectief en identificatie. Winterbottom et al. (2008) deden een systematische review, terwijl er in dit huidige onderzoek een experiment is gedaan. De Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012) gebruiken in hun methode twee verschillende experimenten, waarbij of slechts gekeken wordt naar het eerste persoonsperspectief of in de narratieven sprake is van twee personages. In dit onderzoek is er sprake van maar één personage in het narratief, waarbij per manipulatie er een verschil is tussen het eerste en derde persoon perspectief. Het zou kunnen dat twee personages in een narratief, waarbij het ene personage geschreven is vanuit de eerste persoon en het andere personage geschreven is vanuit de derde persoon, het effect met identificatie versterken, omdat de lezers moeten kiezen tussen een van de twee personages met wie zij zich het meest identificeren. In een narratief met één personage is deze keuze er niet, waardoor er minder kans op identificatie is, omdat de lezers gedwongen worden om voor of tegen te zijn. Bij meerdere personages kun je kiezen met wie je het meer of

minder eens bent. Dit kan verklaren waarom er andere resultaten gevonden zijn in het huidige onderzoek.

Alhoewel er geen effecten van perspectief op identificatie zijn gevonden, zijn er wel effecten van perspectief op attitude en beliefs gevonden: het derde persoon narratief had een positievere attitude en beliefs dan het eerste persoon narratief. Dit is tegen de verwachtingen in, maar wellicht wel te verklaren vanuit weerstand. Het derde persoonsperspectief narratief staat namelijk verder van je af, waardoor de lezer zich niet zo snel identificeert met de hoofdpersoon in het narratief. Dit zou het voor de lezer makkelijker maken om er rationeel naar te kijken: Lisa maakt het besluit om de HPV vaccinatie te halen en dat is goed voor haar wat tot gevolg heeft dat de lezer een positievere attitude en beliefs heeft ten opzichte van de boodschap in het verhaal. De proefpersonen die het eerste persoonsperspectief narratief te lezen kregen, konden het verhaal makkelijker op zichzelf betrekken. Echter heeft een deel van de proefpersonen, die het eerste persoonsperspectief narratief gelezen hebben, ervoor gekozen om geen HPV vaccinatie te halen en staat hier dan ook negatief tegenover. De HPV vaccinatie wekt bij hen weerstand op, waardoor de gewenste attitudeverandering niet wordt gerealiseerd. Deze weerstand ontstaat doordat positief antwoord geven op de vragen van attitude en beliefs voor deze proefpersonen niet mogelijk is, omdat dit tegen hun eigen mening in is. Dit zou dan cognitieve dissonantie kunnen opleveren. Het andere deel van de proefpersonen kan geprimed zijn door middel van het negatieve nieuws over de HPV vaccinatie. Bij hen levert dit dan ook weerstand op wat leidt tot negatieve antwoorden op de vragen van attitude en beliefs om opnieuw cognitieve dissonantie te voorkomen. Dit kan de gevonden effecten van perspectief op attitude en beliefs verklaren.

Daarnaast zijn er een aantal beperkingen aan de gebruikte methode van dit onderzoek. Zo is de enquête digitaal afgenomen zonder aanwezigheid van de onderzoekster, waardoor het mogelijk is dat de proefpersonen niet met hun volle aandacht de vragenlijst hebben ingevuld. Verder is er gebruikt gemaakt van een gelegenheidssteekproef wat wellicht niet representatief was voor de vertegenwoordiging van een bepaalde groep in dit onderzoek. Bovendien was een deel van de proefpersonen of in de leeftijdscategorie dat ze nooit de keuze voor het

halen van een HPV vaccinatie hebben gehad of in de leeftijdscategorie dat ze reeds in het verleden gekozen hadden om de HPV vaccinatie niet te halen waardoor ze al in bezit waren van een negatieve bias ten opzichte van het onderwerp. Deze negatieve bias zorgt ervoor dat positief reageren op het narratief kan zorgen voor cognitieve dissonantie bij de proefpersoon. Omdat de proefpersoon cognitieve dissonantie ter alle tijden wil vermijden, zal hij/zij dus aan zijn/haar negatieve standpunt willen vasthouden.

Tevens zaten er een aantal beperkingen aan het narratief. Ten eerste bevatte het narratief te weinig persuasieve elementen wat van invloed kan zijn geweest op de overtuiging van de proefpersonen. Ten tweede was er weinig spanningsopbouw in het narratief, waardoor de proefpersonen wellicht moeilijk in het verhaal kwamen omdat het narratief te 'droog' was. Ten derde was het narratief te weinig gericht op de positieve gevolgen van het halen van de HPV vaccinatie en welke 'beloning' de vaccinatie het personage zou opleveren. Ten vierde was het beter geweest als het narratief langer was geweest, hierdoor had de proefpersoon meer tijd had gehad om zich in te leven in het personage en het verhaal.

Ten slotte moet er ook realistisch gekeken worden naar het feit dat er wellicht geen verband is tussen narratieve kenmerken (tijd en perspectief) en narratieve processen (transportatie en identificatie) en geen verband is tussen narratieve kenmerken (tijd en perspectief) en de (verandering van de) attitude in de gezondheidscontext. Dit kan te maken hebben met het gegeven dat de verschillen tussen de versies van de narratieven te klein zijn om invloed te hebben op transportatie en identificatie en op de (verandering van de) attitude.

In vervolgonderzoek zou er gekeken moeten worden naar een andere, fictieve preventiegerichte gezondheidscampagne die op het punt staat om gelanceerd te worden. Een vaccinatie voor een type kanker die voor zowel mannen als vrouwen te halen is. Het is hierbij erg belangrijk dat het een fictieve vaccinatie is, zodat de lezer nog geen mening heeft over deze vaccinatie waardoor de lezer nog niet bevooroordeeld is. Daarnaast moet de fictieve vaccinatie geloofwaardig zijn. Om overtuigend te zijn, is het van belang dat in het narratief over deze vaccinatie de voordelen en de positieve gevolgen van het halen van deze vaccinatie meer belicht

worden, opdat de lezer het idee heeft dat hij/zij beloond wordt als hij/zij deze vaccinatie haalt. Daarnaast is het wellicht interessant om te kijken naar andere narratieve kenmerken naast het narratieve kenmerk tijd, zoals een negatief versus positief narratief. Hierbij verschilt het narratief naast de werkwoordtijd in de strekking van het bericht, positief of negatief. Het negatieve narratief maakt gebruik van woorden die gerelateerd zijn aan negatieve denkbeelden (bijvoorbeeld: het is een druilerige, deprimerende dag) en het positieve narratief maakt juist gebruik van woorden die gerelateerd zijn aan positieve denkbeelden (bijvoorbeeld: het is een stralende, zonnige dag). Dit geeft wellicht een duidelijker beeld over het eventuele toegevoegde effect van de narratieve kenmerken tijd en perspectief en in hoeverre dit effectiever is op de narratieve processen en op de overtuiging en attitude van de lezer in de gezondheidscontext.

Tevens is het van belang dat het ethisch aspect van dit onderzoek besproken wordt. In de gezondheidscommunicatie is het geoorloofd om persuasieve teksten te gebruiken om een doelgroep over te halen een vaccinatie te halen die de gezondheid van de doelgroep ten goede komt, zoals de HPV vaccinatie. De hoofdpersoon van het narratief, Lisa, is een bestaand persoon, alhoewel in dit onderzoek niet haar echte naam wordt gebruikt. Haar gegevens zijn gebruikt in de campagne van het RIVM (2016) en aangepast in dit onderzoek. Dit is ethisch goedgekeurd, omdat haar verhaal en naam aangepast is in dit onderzoek en ze achter de vaccinatie staat. Verder mag er wellicht van uit gegaan worden dat, omdat zij de HPV vaccinatie heeft gehaald, hoopt dat meer mensen zich laten inenten waardoor zij graag meewerkt aan een onderzoek dat dit bevordert.

Ter conclusie, dit onderzoek draagt bij aan de wetenschap en de praktijk. Er is voor het eerst direct gekeken naar het narratieve kenmerk tijd. Alhoewel er geen significant effect gevonden is van tijd op transportatie en op de attitude, zijn deze resultaten toch een toevoeging aan de wetenschap. Het zou kunnen betekenen dat tijd geen narratief kenmerk is dat van invloed is op de overtuigingskracht van het narratief. Dit zal echter in de toekomst uit vervolgonderzoek moeten blijken. Daarnaast levert dit onderzoek ook een aantal praktische implicaties op. Zo blijkt uit de literatuur (McQueen et al., 2011; Lemal & Van den Bulck, 2010) dat narratieven

effectiever zijn in hun overtuigingskracht op de attitude ten opzichte van een boodschap dan niet-narratieven in de gezondheidscommunicatie. Dit houdt in dat het belangrijk is voor de praktijk om narratieven te gebruiken in voorlichtingscampagnes en bij andere gezondheidspraktijken waar gedragsverandering gewenst is. Verder bleek het kenmerk perspectief van invloed te zijn op het narratief. Op welke wijze is nog de vraag, maar het beïnvloedt de overtuiging en de attitude. Dit gegeven kan ook meegenomen worden in de praktijk bij het ontwikkelen van effectieve gedragsveranderingscampagnes en andere gerelateerde gezondheidszaken. Het lijkt de onderzoekster van belang dat er in de toekomst onderzoek gedaan blijft worden naar het effect van narratieve kenmerken, zodat gezondheidscampagnes en andere gerelateerde gezondheidszaken steeds effectiever gecommuniceerd kunnen worden.

Referenties

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50 (2), 179 – 211.

Ajzen, I. (2006). Constructing a TpB Questionnaire: Conceptual and Methodological Considerations. Geraadpleegd op 2 augustus 2016 op <http://www.unibielefeld.de/ikg/zick/ajzen%20construction%20a%20tpb%20questionnaire.pdf>.

De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J. & Beentjes, J. (2012). Identification as a mechanism of narrative persuasion. *Communication Research*, 39 (6), 802 – 823.

De Graaf, A. & Hustinx, L. (2011). The effect of story structure on emotion, transportation and persuasion. *Information Design Journal*, 19 (2), 142 – 154.

De Graaf, A., Sanders, J. & Hoeken, H. (2016). Characteristics of Narrative Interventions and Health Effects: A Review of the Content, Form, and Context of Narratives in Health-related Narrative Persuasion Research. *Review of Communication Research*, 4, 88 – 131.

Green, M. C. & Brock, T. C. (2002). In the mind's eye: Transportation-imagery model of narrative persuasion. In T. C. Brock, J. J. Strange, & M. C. Green (Eds.), *Narrative impact: Social and cognitive foundations*, 315 – 341.

Hustinx, L.G.M.M. & Smits, A. (2006). Meegevoerd in de narratieve wereld: de invloed van het verhaalperspectief op de aandacht, emoties en overtuigingen van de lezer. In B. Hendriks, H. Hoeken & P.J. Schellens (Eds.), *Studies in Taalbeheersing*, 2, 132 – 143.

Kim, J. & Nan, X. (2016). Temporal Framing Effects Differ for Narrative Versus Non-Narrative Messages. *Communication research*, 0093650215626980.

Kreuter, M. W., Green, M. C., Cappella, J. N., Slater, M. D., Wise, M. E., Storey, D. & Woolley, S. (2007). Narrative communication in cancer prevention and control: a framework to guide research and application. *Annals of Behavioral Medicine*, 33 (3), 221 – 235.

Lemal, M. & Van den Bulck, J. (2010). Testing the effectiveness of a skin cancer narrative in promoting positive health behavior: a pilot study. *Preventive medicine*, 51 (2), 178 – 181.

McQueen, A., Kreuter, M. W., Kalesan, B. & Alcaraz, K. I. (2011). Understanding narrative effects: The impact of breast cancer survivor stories on message processing, attitudes, and beliefs among African American women. *Health Psychology*, 30 (6), 674.

Ossebaard, H.C. & Coutinho, R. (2011). ePublic health: nieuwe wegen in gezondheidscommunicatie. Bijblijven. *Tijdschrift Praktische Huisartsgeneeskunde*, 27 (8), 38 – 45.

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (2016). *HPV-vaccinatie voor meisjes van 12 jaar*. Geraadpleegd op 21 maart 2016 op <http://www.rivm.nl/dsresource?objectid=rivmp:51382&type=org&disposition=inline>

Slater, M. D. & Rouner, D. (2002). Entertainment—Education and Elaboration Likelihood: Understanding the Processing of Narrative Persuasion. *Communication Theory*, 12 (2), 173 – 191.

Tijd (2016). In *Gratis woordenboek | Van Dale*. Geraadpleegd van <http://www.vandale.nl/opzoeken?pattern=tijd&lang=nn#.VvAE98frl6A>

Winterbottom, A., Bekker, H. L., Conner, M. & Mooney, A. (2008). Does narrative information bias individual's decision making? A systematic review. *Social science & medicine*, 67 (12), 2079 – 2088.

Bijlage 1 – Manipulatie versies

Versie 1: tegenwoordige tijd, eerste persoon

Lisa, 19 jaar, student Communicatiewetenschap

“Zojuist heb ik de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie ontvangen waarover veel gesproken wordt. Ik ben er nog helemaal niet mee bezig. In eerste instantie heb ik zoiets van ‘dat ga ik doen’. Maar nu ik de discussies op internet zie, ga ik twijfelen. Met vriendinnen bespreek ik of zij de vaccinatie wel of niet gaan halen. Eén vriendin vraagt het aan haar oom die huisarts is. Hij zegt dat de vaccinatie niet volledig beschermt. Een kennis van mijn moeder zegt dat het wel verstandig is. Hij zit in de medische wereld. Volgens hem is er goed onderzocht of het zin heeft en biedt het vaccin wel degelijk zekerheid tegen een aantal HPV-varianten. Ik lees wel dingen in de media, maar ik heb liever bevestiging van iemand die ik ken. De meeste van mijn vriendinnen gaan de HPV-vaccinatie niet halen, dus doe ik het ook nog niet.

Ineens vallen stukjes in de media me op. Ik lees dat de vaccinatie maar voor een aantal soorten HPV werkt. En ook dat er langdurig onderzoek naar het vaccin gedaan is. Ik ga alle voors en tegens opnieuw afwegen, ook op basis van wat artsen zeggen. Door verschillende mensen en informatiebronnen te raadplegen, kom ik erachter dat ze de vaccinatie echt niet zomaar geven in heel Nederland. Bovendien voelt het goed om preventief bezig te zijn. Daarnaast hoor ik van mijn buurman dat er kans is op uitzaaiingen als baarmoederhalskanker te laat ontdekt wordt. Dat geeft extra reden om mee te doen aan de vaccinatie. Daarom besluit ik dan toch om de vaccinatie te gaan halen. Het lijkt mij wel verstandig om te doen. De vaccinatie valt heel erg mee. Voordat ik het weet, zit de naald er al in. Het doet eigenlijk geen pijn. Ik ben erg blij dat ik de HPV-vaccinatie heb gehaald en raadt het iedereen aan.”

Versie 2: verleden tijd, eerste persoon

Lisa, 19 jaar, student Communicatiewetenschap

“Kort voordat ik de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie kreeg, werd er veel over HPV gesproken. Ik was er nog helemaal niet mee bezig. In eerste instantie had ik zoiets van ‘dat ga ik doen’. Maar toen ik de discussies op internet zag, ging ik twijfelen. Met vriendinnen besprak ik of zij de vaccinatie wel of niet gingen halen. Eén vriendin had het aan haar oom gevraagd die huisarts is. Hij zei dat de vaccinatie niet volledig beschermt. Een kennis van mijn moeder zei dat het wel verstandig is. Hij zit in de medische wereld. Volgens hem is er goed onderzocht of het zin heeft en biedt het vaccin wel degelijk zekerheid tegen een aantal HPV-varianten. Ik las wel dingen in de media, maar ik had liever bevestiging van iemand die ik kende. De meeste van mijn vriendinnen gingen de HPV-vaccinatie niet halen, dus deed ik het ook nog niet.

Toen vielen stukjes in de media me ineens op. Ik las dat de vaccinatie maar voor een aantal soorten HPV werkt. En ook dat er langdurig onderzoek naar het vaccin gedaan is. Ik ging alle voors en tegens opnieuw afwegen, ook op basis van wat artsen zeggen. Door verschillende mensen en informatiebronnen te raadplegen, kwam ik erachter dat ze de vaccinatie echt niet zomaar gaven in heel Nederland. Bovendien voelde het goed om preventief bezig te zijn. Toen ik later van mijn buurman hoorde dat er kans is op uitzaaiingen als baarmoederhalskanker te laat ontdekt wordt, gaf dat extra reden om mee te doen aan de vaccinatie. Daarom besloot ik toen toch de vaccinatie te gaan halen. Het leek mij wel verstandig om te doen. De vaccinatie viel heel erg mee. Voor ik het wist, zat de naald er al in. Het deed eigenlijk geen pijn. Ik was erg blij dat ik de HPV-vaccinatie had gehaald en heb het aan iedereen aangeraden.”

Versie 3: tegenwoordige tijd, derde persoon

Lisa, 19 jaar, student Communicatiewetenschap

Zojuist heeft Lisa de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie ontvangen waarover veel gesproken wordt. Lisa is er nog helemaal niet mee bezig. In eerste instantie heeft ze zoiets van 'dat ga ik doen'. Maar nu ze de discussies op internet ziet, gaat ze twijfelen. Met vriendinnen bespreekt ze of zij de vaccinatie wel of niet gaan halen. Eén vriendin vraagt het aan haar oom die huisarts is. Hij zegt dat de vaccinatie niet volledig beschermt. Een kennis van Lisa's moeder zegt dat het wel verstandig is. Hij zit in de medische wereld. Volgens hem is er goed onderzocht of het zin heeft en biedt het vaccin wel degelijk zekerheid tegen een aantal HPV-varianten. Ze leest wel dingen in de media, maar Lisa heeft liever bevestiging van iemand die ze kent. De meeste van haar vriendinnen gaan de HPV-vaccinatie niet halen, dus doet ze het ook nog niet.

Ineens vallen stukjes in de media haar op. Ze leest dat de vaccinatie maar voor een aantal soorten HPV werkt. En ook dat er langdurig onderzoek naar het vaccin gedaan is. Ze gaat alle voors en tegens opnieuw afwegen, ook op basis van wat artsen zeggen. Door verschillende mensen en informatiebronnen te raadplegen, komt ze erachter dat ze de vaccinatie echt niet zomaar geven in heel Nederland. Bovendien voelt het goed om preventief bezig te zijn. Daarnaast hoort ze van haar buurman dat er kans is op uitzaaiingen als baarmoederhalskanker te laat ontdekt wordt. Dat geeft extra reden om mee te doen aan de vaccinatie. Daarom besluit ze dan toch om de vaccinatie te gaan halen. Het lijkt haar wel verstandig om te doen. De vaccinatie valt heel erg mee. Voordat ze het weet, zit de naald er al in. Het doet eigenlijk geen pijn. Ze is erg blij dat ze de HPV-vaccinatie heeft gehaald en raadt het iedereen aan.

Versie 4: verleden tijd, derde persoon

Lisa, 19 jaar, student Communicatiewetenschap

Kort voordat Lisa de uitnodiging voor de HPV-vaccinatie kreeg, werd er veel over HPV gesproken. Lisa was er nog helemaal niet mee bezig. In eerste instantie had ze zoiets van 'dat ga ik doen'. Maar toen ze de discussies op internet zag, ging ze twijfelen. Met vriendinnen besprak ze of zij de vaccinatie wel of niet gingen halen. Eén vriendin had het aan haar oom gevraagd die huisarts is. Hij zei dat de vaccinatie niet volledig beschermt. Een kennis van Lisa's moeder zei dat het wel verstandig is. Hij zit in de medische wereld. Volgens hem is er goed onderzocht of het zin heeft en biedt het vaccin wel degelijk zekerheid tegen een aantal HPV-varianten. Ze las wel dingen in de media, maar Lisa had liever bevestiging van iemand die ze kende. De meeste van haar vriendinnen gingen de HPV-vaccinatie niet halen, dus deed ze het ook nog niet.

Toen vielen stukjes in de media haar ineens op. Ze las dat de vaccinatie maar voor een aantal soorten HPV werkt. En ook dat er langdurig onderzoek naar het vaccin gedaan is. Ze ging alle voors en tegens opnieuw afwegen, ook op basis van wat artsen zeggen. Door verschillende mensen en informatiebronnen te raadplegen, kwam ze erachter dat ze de vaccinatie echt niet zomaar gaven in heel Nederland. Bovendien voelde het goed om preventief bezig te zijn. Toen ze later van haar buurman hoorde dat er kans is op uitzaaiingen als baarmoederhalskanker te laat ontdekt wordt, gaf dat extra reden om mee te doen aan de vaccinatie. Daarom besloot ze toen toch de vaccinatie te gaan halen. Het leek haar wel verstandig om te doen. De vaccinatie viel heel erg mee. Voor ze het wist, zat de naald er al in. Het deed eigenlijk geen pijn. Lisa was erg blij dat ze de HPV-vaccinatie had gehaald en heeft het aan iedereen aangeraden.

Bijlage 2 – Items vragenlijst

Identificatie

Empathie

1. Ik voelde mee met (de hoofdpersoon)
2. Ik heb meegeleefd met (de hoofdpersoon)

overnemen van perspectief

3. Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van (de hoofdpersoon) te zijn
4. Ik heb me ingeleefd in (de hoofdpersoon)

overnemen van identiteit

5. In mijn verbeelding was het alsof ik (de hoofdpersoon) was
6. Toen ik een tijdje aan het lezen was, leek het alsof ik in gedachten (de hoofdpersoon) geworden was

Transportatie

aandacht

7. Toen ik het verhaal las, was ik met mijn gedachten alleen bij het verhaal
8. Tijdens het lezen was ik volledig geconcentreerd op het verhaal

mentale beelden

9. Tijdens het lezen zag ik voor me wat er in het verhaal beschreven werd
10. Ik beeldde me de beschreven gebeurtenissen in

emotie

11. Het verhaal raakte me

12. Door het verhaal kwamen gevoelens bij me boven

Absorptie

13. Tijdens het lezen ging ik helemaal op in het verhaal.

14. Ik ben meegesleept door het verhaal.

aanwezig zijn in narratieve wereld

15. Terwijl ik het verhaal las, was ik in mijn verbeelding in de wereld van het verhaal

16. Toen ik het verhaal las, leek het alsof ik er in gedachten bij was

niet aanwezig zijn in 'echte' wereld

17. Tijdens het lezen was ik me nauwelijks meer bewust van de ruimte om me heen

18. Terwijl ik aan het lezen was, vergat ik de wereld om me heen

19. Terwijl ik het verhaal las, was ik mijn dagelijkse beslommeringen vergeten

Persoonlijke gegevens

Attitude

20. Ik vind de HPV vaccinatie:

Schadelijk

Gunstig

21. Ik vind de HPV vaccinatie:

Dom

Wijs

22. Ik vind de HPV vaccinatie:

Slecht

Goed

23. Ik vind de HPV vaccinatie:

Negatief

Positief

24. Ik vind de HPV vaccinatie:

Nadelig

Voordelig

25. Ik vind de HPV vaccinatie:

Onverstandig

Verstandig

Intentie

26. Ik ben van plan de HPV vaccinatie te halen

27. Ik overweeg de HPV vaccinatie te halen

Beliefs

28. De HPV vaccinatie biedt een goede bescherming tegen het HPV virus

29. Er zijn veel redenen om de HPV vaccinatie te gaan halen

30. Het is waarschijnlijk dat je geen HPV virus krijgt als je de vaccinatie haalt

Persoonlijke vragen

31. Ik ben een:

Man

Vrouw

32. Mijn leeftijd is:

33. Mijn hoogst genoten opleiding is

34. Ik heb een HPV vaccinatie gehad:

Nee

Ja

Bijlage 3 – Volgorde vragenlijst

1. Toen ik het verhaal las, leek het alsof ik er in gedachten bij was
2. Ik voelde mee met (de hoofdpersoon)
3. Toen ik het verhaal las, was ik met mijn gedachten alleen bij het verhaal
4. Ik ben meegesleept door het verhaal.
5. Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van (de hoofdpersoon) te zijn
6. Toen ik een tijdje aan het lezen was, leek het alsof ik in gedachten (de hoofdpersoon) geworden was
7. Tijdens het lezen was ik volledig geconcentreerd op het verhaal
8. Ik heb meegeleefd met (de hoofdpersoon)
9. Tijdens het lezen zag ik voor me wat er in het verhaal beschreven werd
10. In mijn verbeelding was het alsof ik (de hoofdpersoon) was
11. Terwijl ik aan het lezen was, vergat ik de wereld om me heen
12. Het verhaal raakte me
13. Terwijl ik het verhaal las, was ik in mijn verbeelding in de wereld van het verhaal
14. Ik heb me ingeleefd in (de hoofdpersoon)
15. Tijdens het lezen ging ik helemaal op in het verhaal.
16. Ik beeldde me de beschreven gebeurtenissen in
17. Tijdens het lezen was ik me nauwelijks meer bewust van de ruimte om me heen
18. Door het verhaal kwamen gevoelens bij me boven
19. Terwijl ik het verhaal las, was ik mijn dagelijkse beslommeringen vergeten

20. Ik vind de HPV vaccinatie:

Schadelijk

Gunstig

21. Ik vind de HPV vaccinatie:

Dom

Wijs

22. Ik vind de HPV vaccinatie:

Slecht

Goed

23. Ik vind de HPV vaccinatie:

Negatief

Positief

24. Ik vind de HPV vaccinatie:

Nadelig

Voordelig

25. Ik vind de HPV vaccinatie:

Onverstandig

Verstandig

26. Ik ben van plan de HPV vaccinatie te halen

27. Ik overweeg de HPV vaccinatie te halen

28. De HPV vaccinatie biedt een goede bescherming tegen het HPV virus

29. Er zijn veel redenen om de HPV vaccinatie te gaan halen

30. Het is waarschijnlijk dat je geen HPV virus krijgt als je de vaccinatie haalt

31. Ik ben een:

32. Mijn leeftijd is:

33. Mijn hoogst genoten opleiding is

34. Ik heb een HPV vaccinatie gehad: